ANTS-erfarenheter i Västra Götalands län

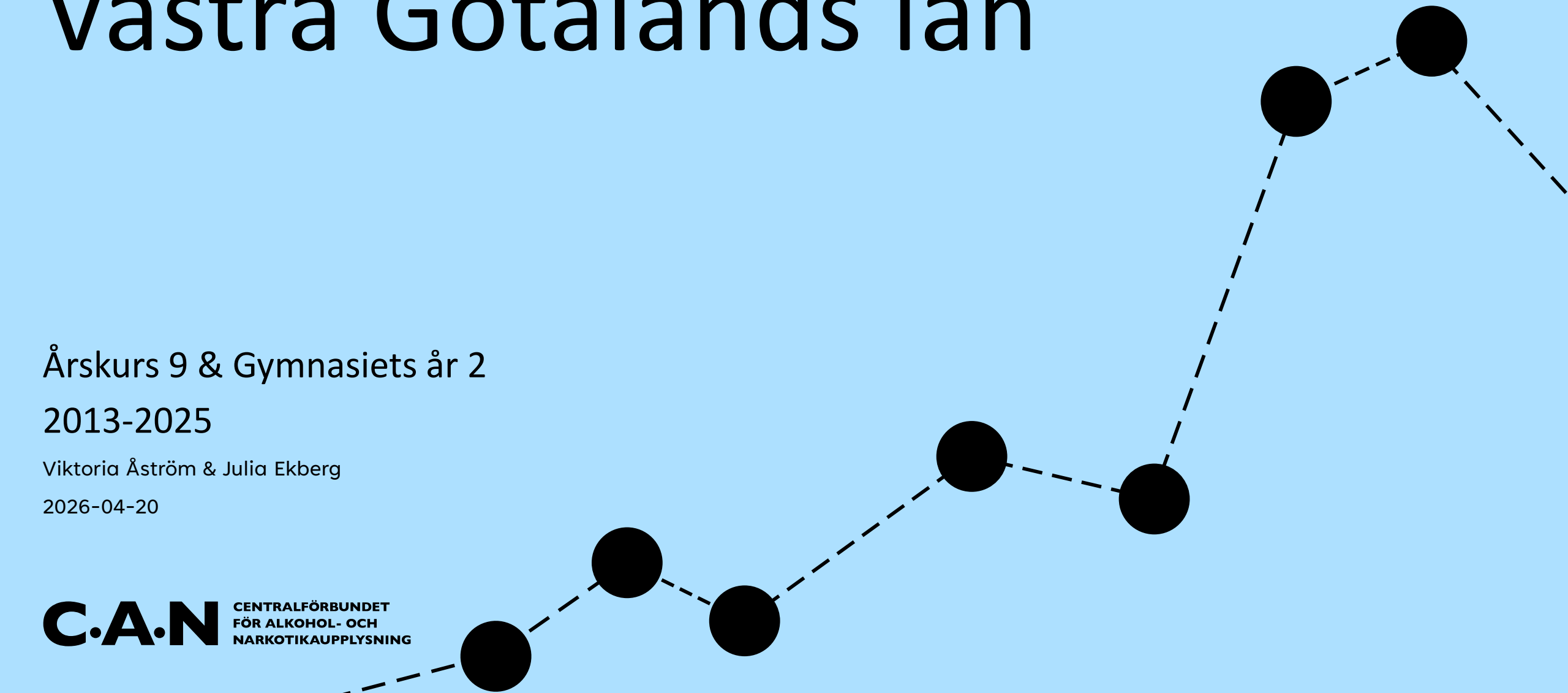
Årskurs 9 & Gymnasiets år 2

2013-2025

Viktoria Åström & Julia Ekberg

2026-04-20

C.A.N CENTRALFÖRBUNDET FÖR ALKOHOL- OCH NARKOTIKAUPPLYSNING

CAN – nationellt kunskapscentrum

- Följer konsumtions- och skadeutvecklingen av ANDTS genom undersökningar och forskning
- Genomför kunskapshöjande insatser
- En del av civilsamhället med över 50 medlemsorganisationer

Dagens presentation

- Kort om rapporten
- Tolkning av resultaten

- Utvecklingen i Västra Götalands län 2013-2025
- Läget i Västra Götalands län 2025

Rapporten

Samlade resultat från totalundersökningar 2013-2025

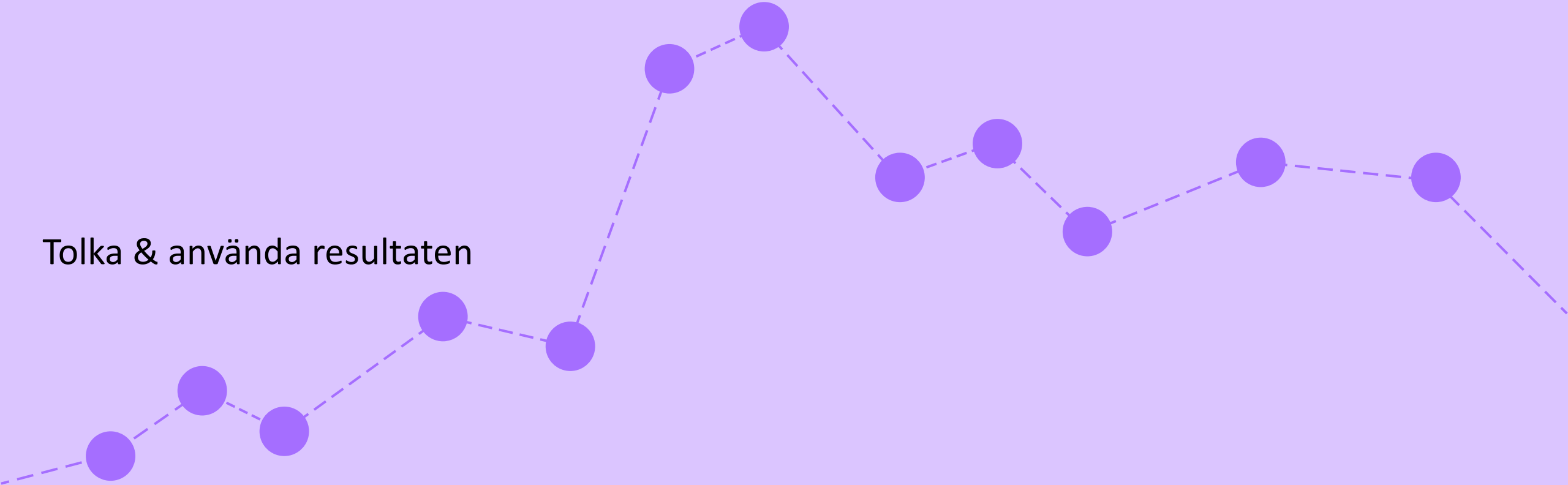
- Totalundersökningar Västra Götalands län (*och Göteborgs stad*)
  - Parallellt med den nationella skolundersökningen
  - Jämförbarhet! (formulär, tidpunkt, svarssituation, mm)

- Senaste 12 månaderna:
  - Druckit alkohol (2013-2025)
  - Använt narkotika (2013-2025)
  - Rökt (cigaretter) (2013-2025)
  - Snusat (2013-2025)
  - Vejpat (*2016-2025*)
  - Spelat om pengar (2013-2025)
  - Uppvisat riskabelt spelande (*2019-2025*)
  - Blivit bjuden på alkohol av sina föräldrar (2013-2025)
  - Brottsutsatt (*obs! frågan ställdes enbart 2025*)

- Riket, länet och kommuner
  - Resultat redovisas om fler än 50 individer i underlaget. Därför det saknas resultat för vissa kommuner

Tolkning av resultaten

Tolka & använda resultaten

Tolkning av resultaten

Undersökningen

- Regelbundet kvalitetsarbete
  - För att ha formuläret så uppdaterat som möjligt
    - Nya beteenden
    - Språkbruk
    - Antal frågor
    - Fokusgrupper med målgruppen

- Undersökningen är frivillig och anonym
  - Hjälper för att kunna våga svara ärligt
  - Många vill svara ärligt

- Viktigt att värna om respondenterna
  - Inte anklagande mot elever
  - Använd resultaten som samtalsgrund

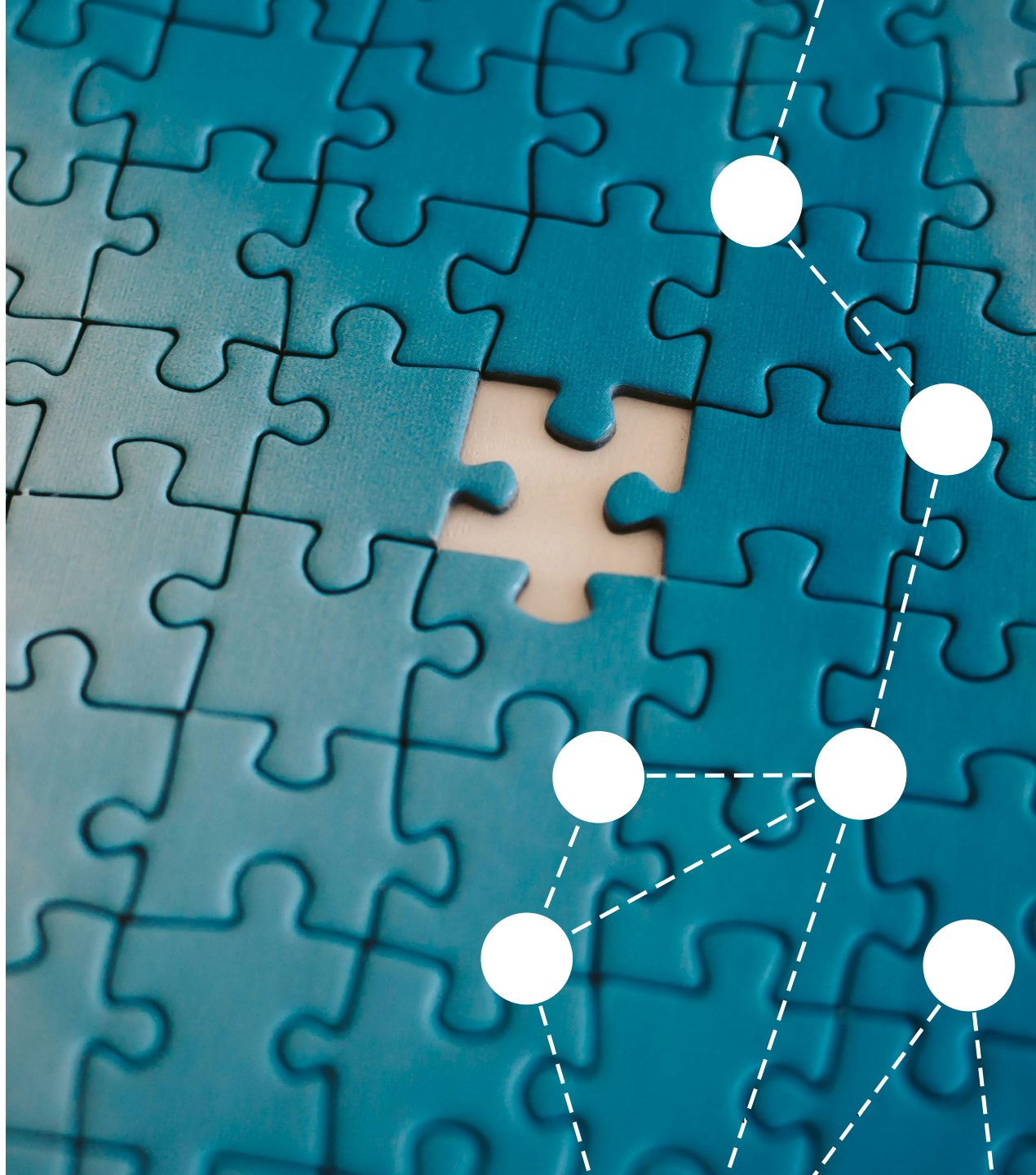

Tolkning av resultaten

Bortfall

- De personer som skulle ha besvarat formuläret men som av olika skäl inte gjorde det
- Måste beaktas vid tolkning eftersom det kan ha påverkat resultaten

- Klassbortfall: hela klasser som ej deltar. Något lägre i VG än riket för flera av åren
- Elevbortfall: elever som ej deltar. Ungefär lika stort i VG som i riket samtliga år
  - Främst sjukfrånvaro
  - Mer slumpmässig frånvaro, vilket gör att det troligtvis inte påverkar resultaten

Tolkning av resultaten

Tillförlitlighet

- Underrapportering och överrapportering
  - Åtgärder i både datainsamling…
    - Inte informeras om enkäten i förväg
    - Skrivningsliknande förhållanden
    - Hela klassen svarar på samma gång
  - …och databearbetning
    - Svar efter skoltid exkluderas
    - Oseriösa svar exkluderas, t.ex. maxat på samtliga konsumtionsfrågor

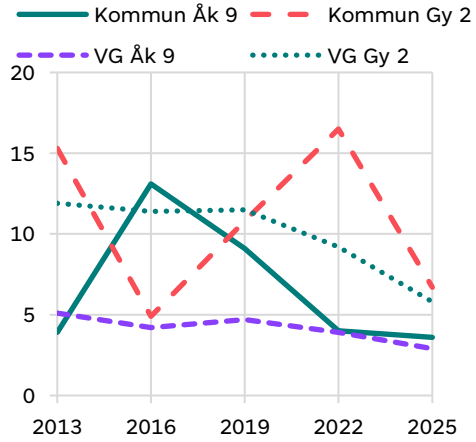

Tolkning av resultaten

- **Viktigt att inte stirra sig blind på siffran**
  - Trender
  - Jämförelse
  - Indikation för riktade insatser

- **Stora variationer beror ofta på relativt låga bastal**
  - Fåtalet individer kan få stor påverkan på resultatet
  - T.ex. gymnasiets år 2 i kommunen nedan, mellan 59-85 elever i underlaget per år

Sammanfattning tolkning av resultaten

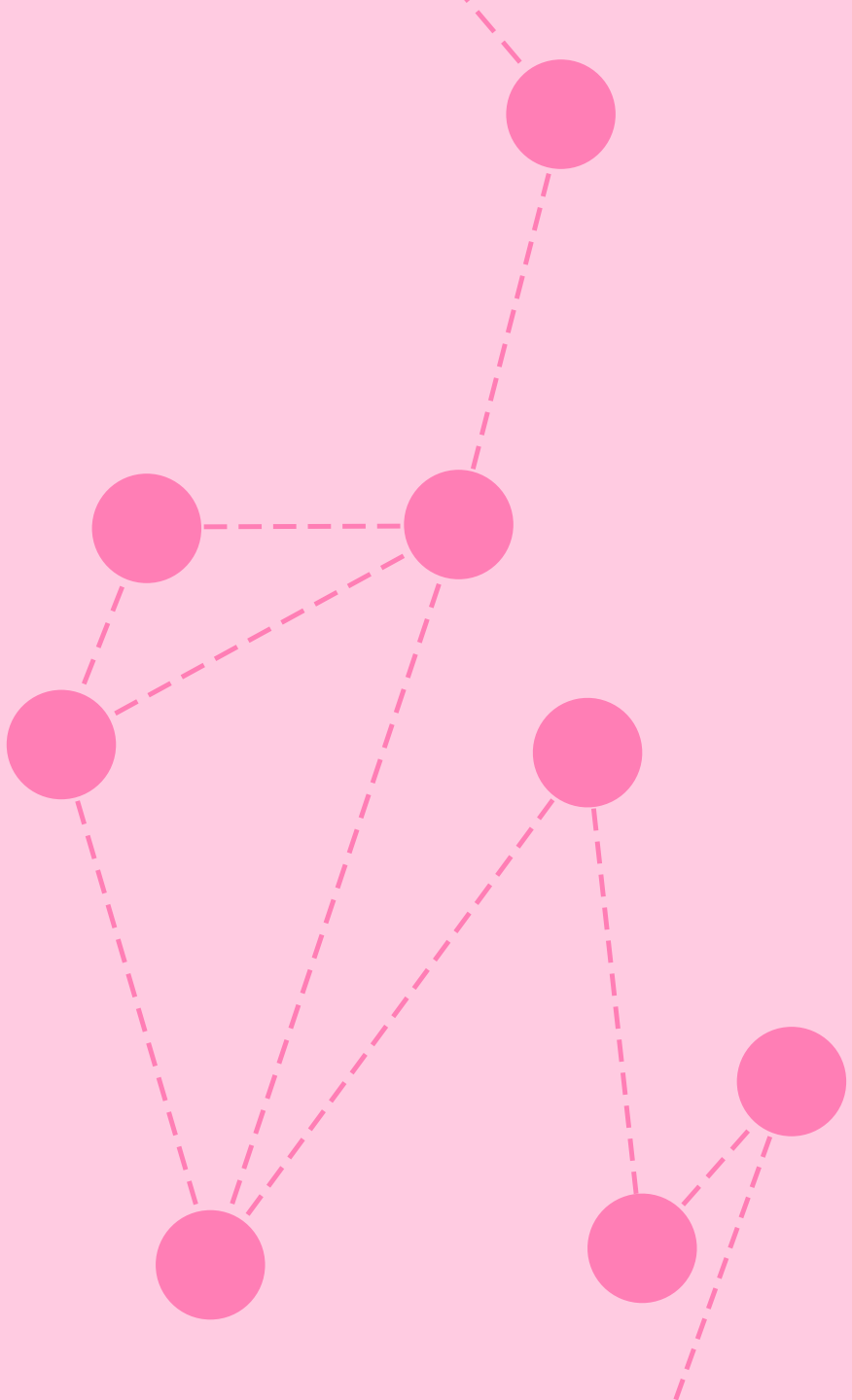
Några punkter

- Känsliga frågor, men många vill svara ärligt. Värna om respondenterna!
- Bortfall – hela klasser och enskilda elever. Främst på grund av sjukfrånvaro
- Tillförlitlighet – åtgärder i datainsamling och databearbetning
- Stirra dig inte blind på exakta siffran – se trenderna och se det som en indikation
- Stora variationer kan bero på relativt låga bastal

Utvecklingen i Västra Götalands län 2013-2025

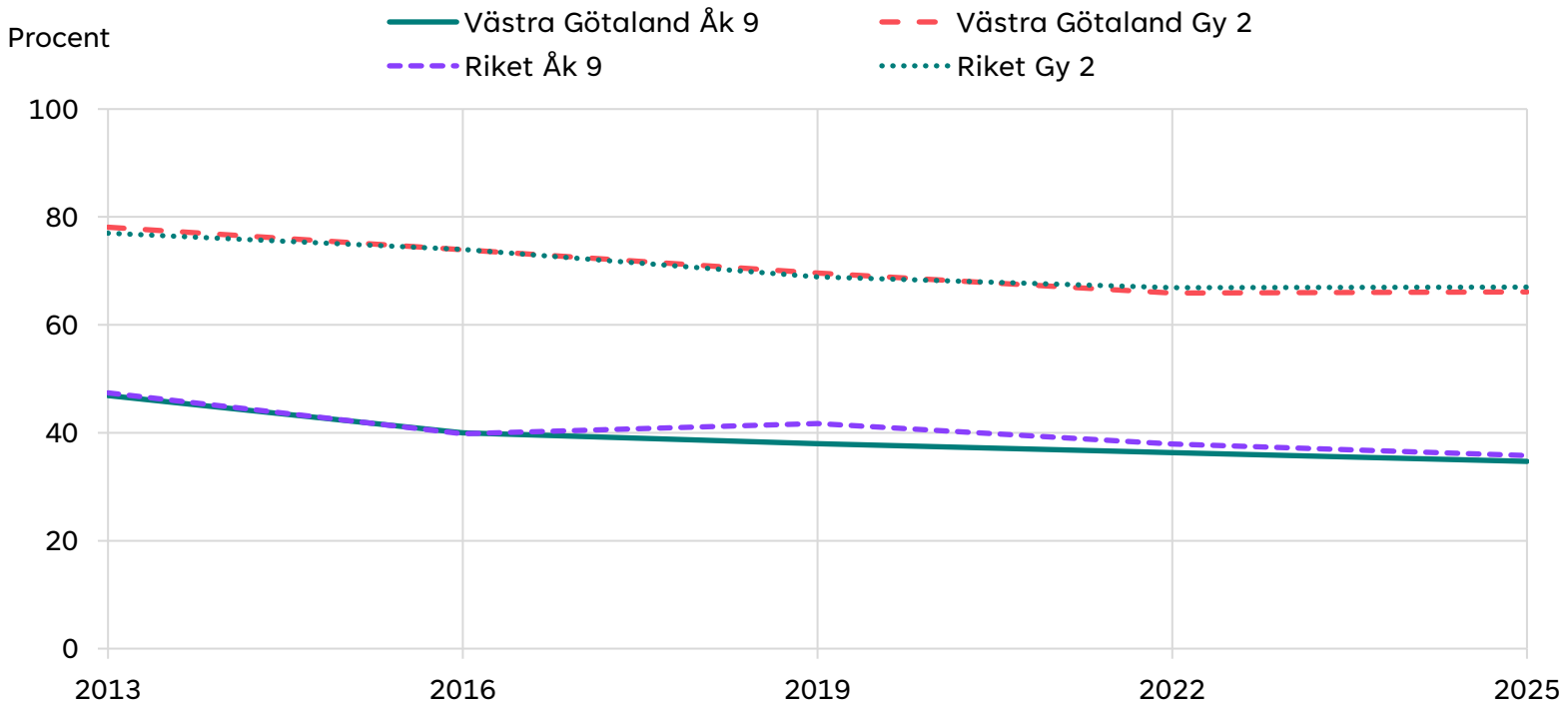
Västra Götalands län och riket

Åk 9 & Gy 2

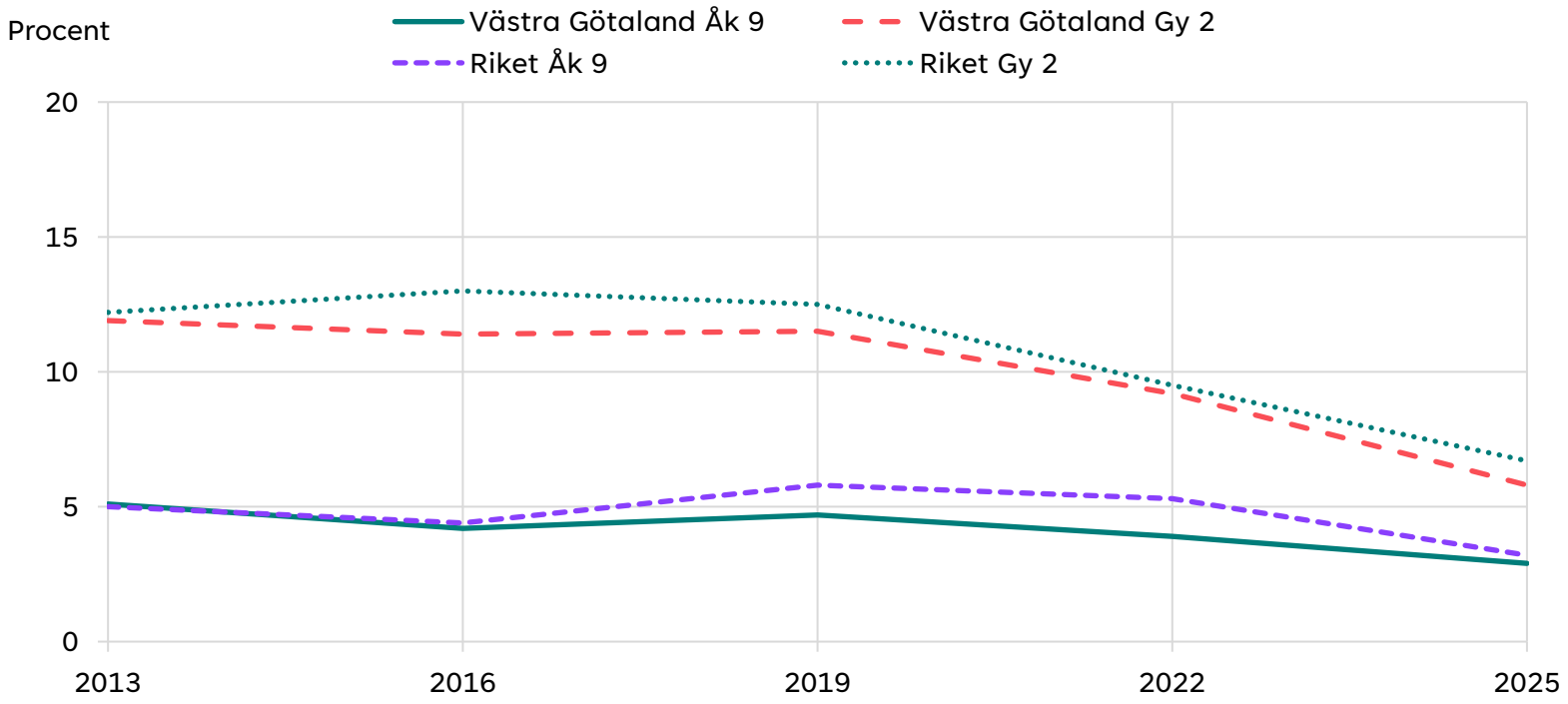
Alkohol

Druckit alkohol senaste 12 månaderna. Västra Götalands län och riket. Åk 9 & Gy 2. 2013-2025.

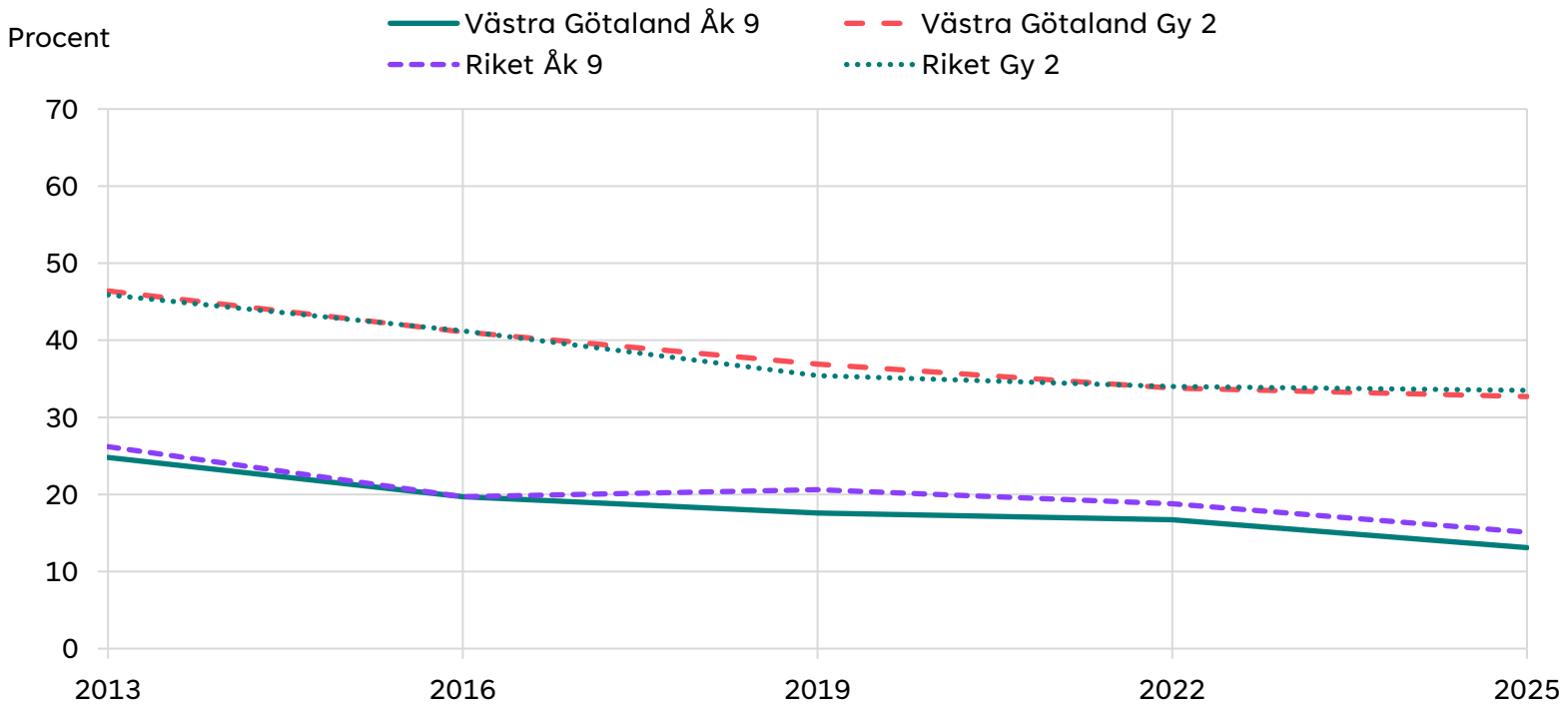
Narkotika

Använt narkotika senaste 12 månaderna. Västra Götalands län och riket. Åk 9 & Gy 2. 2013-2025.

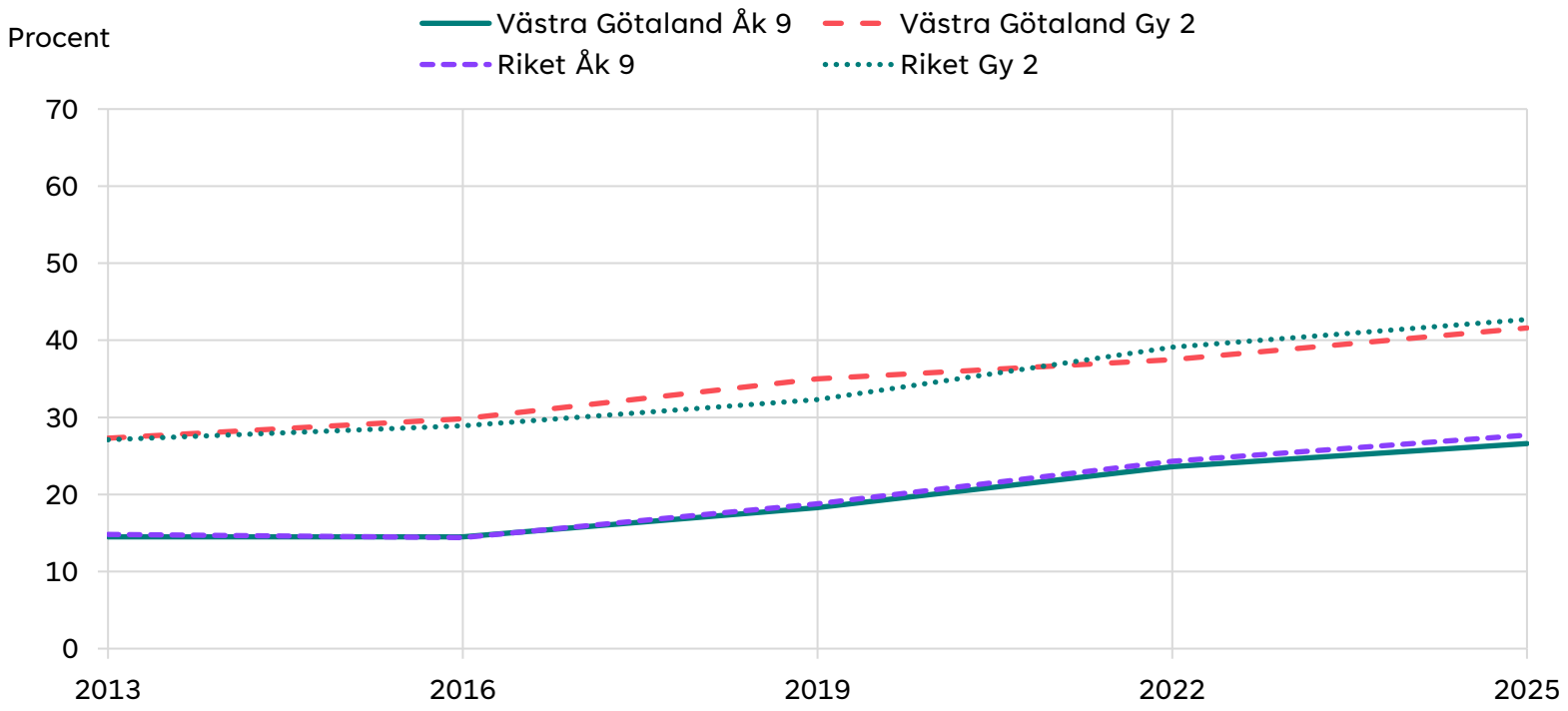
Rökning

Rökt senaste 12 månaderna. Västra Götalands län och riket. Åk 9 & Gy 2. 2013-2025.

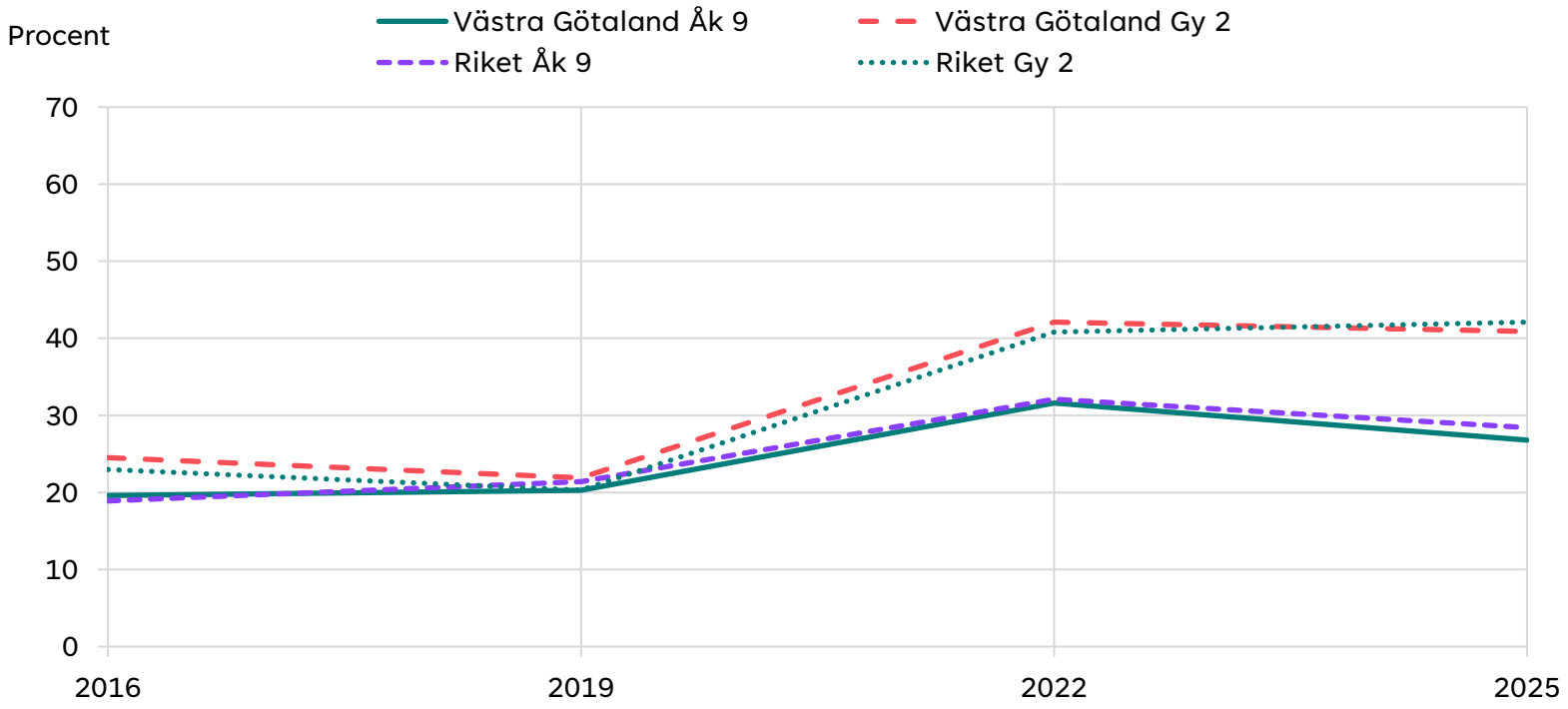
Snusning

Snusat senaste 12 månaderna. Västra Götalands län och riket. Åk 9 & Gy 2. 2013-2025.

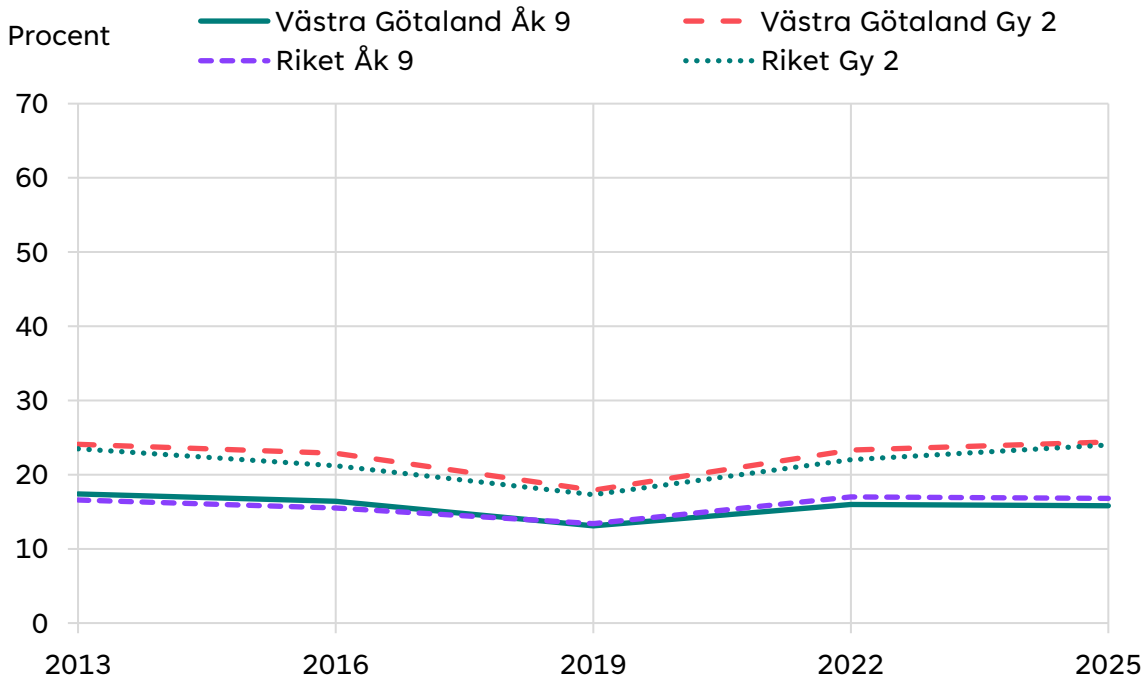
Vejping (e-cigaretter)

Vejpat senaste 12 månaderna. Västra Götalands län och riket. Åk 9 & Gy 2. 2016-2025.

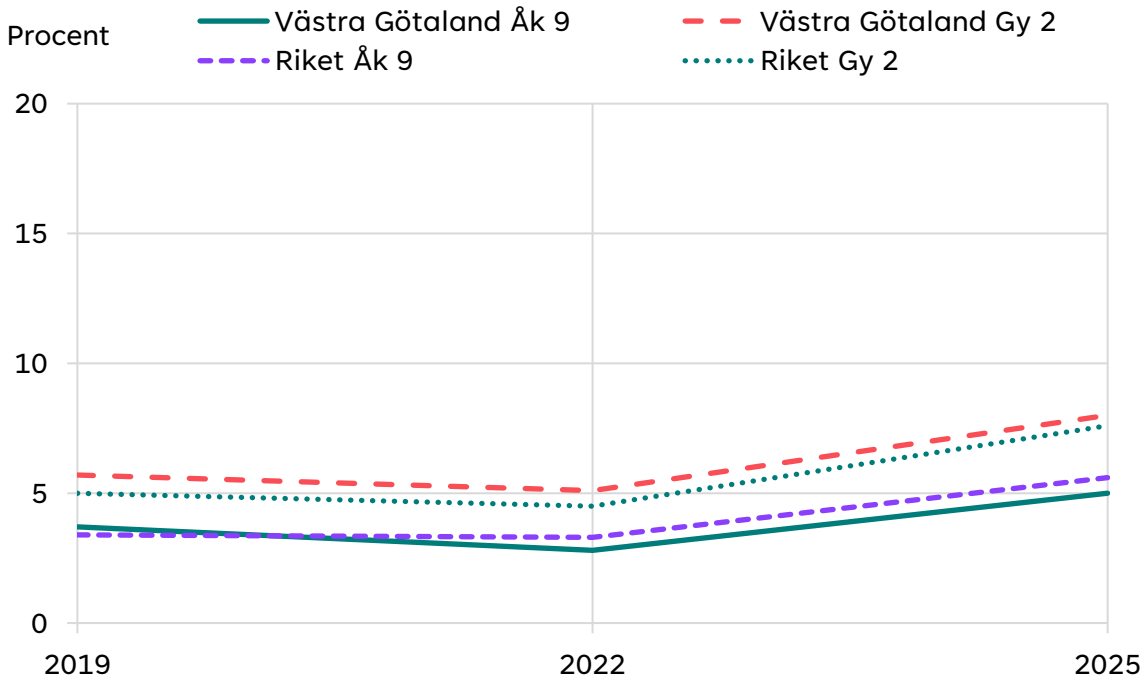

Spel om pengar

Spelat om pengar senaste 12 månaderna. Västra Götalands län och riket. Åk 9 & Gy 2. 2013-2025.

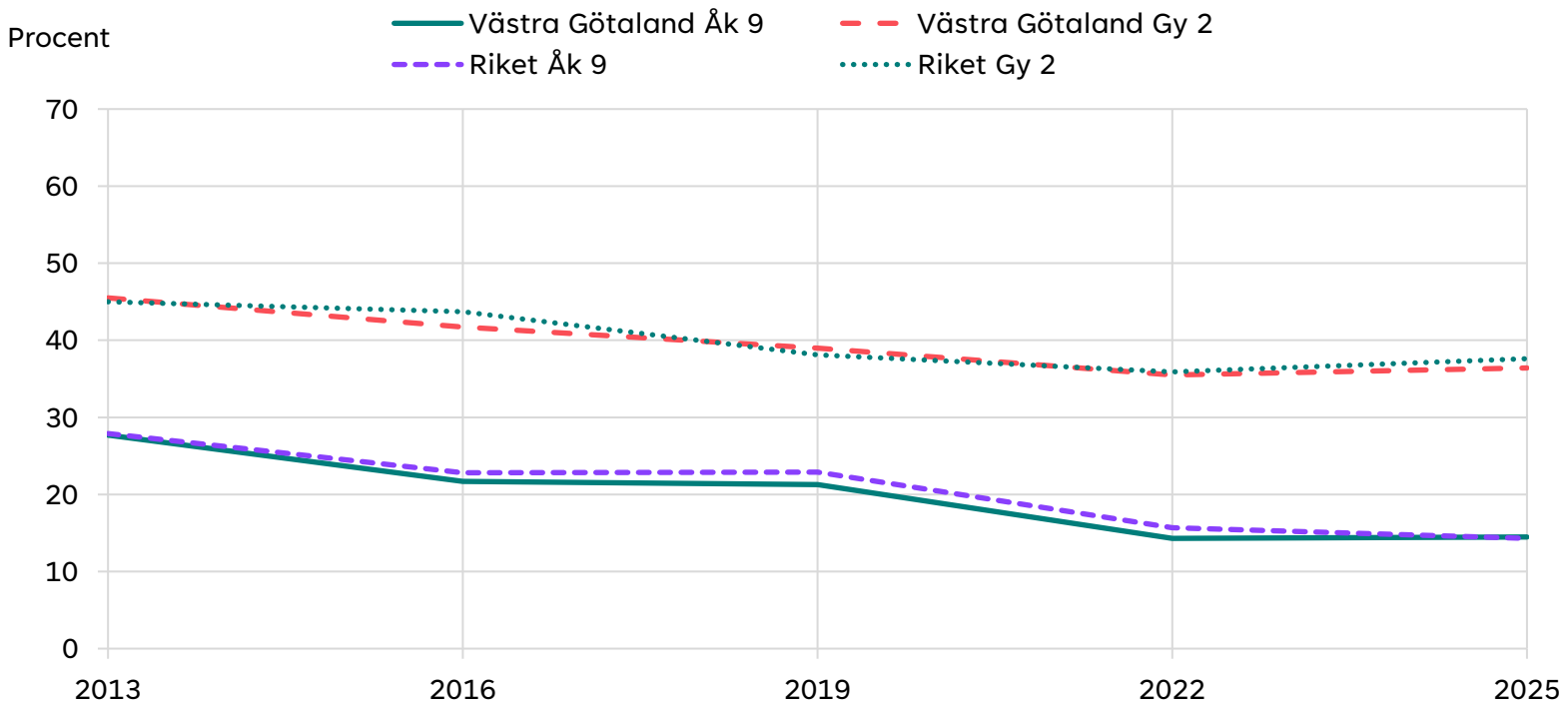

Riskabelt spelande senaste 12 månaderna. Västra Götalands län och riket. Åk 9 & Gy 2. 2019-2025.

Bjuden på alkohol av sina föräldrar

Blivit bjuden på alkohol av sina föräldrar senaste 12 månaderna. Västra Götalands län och riket. Åk 9 & Gy 2

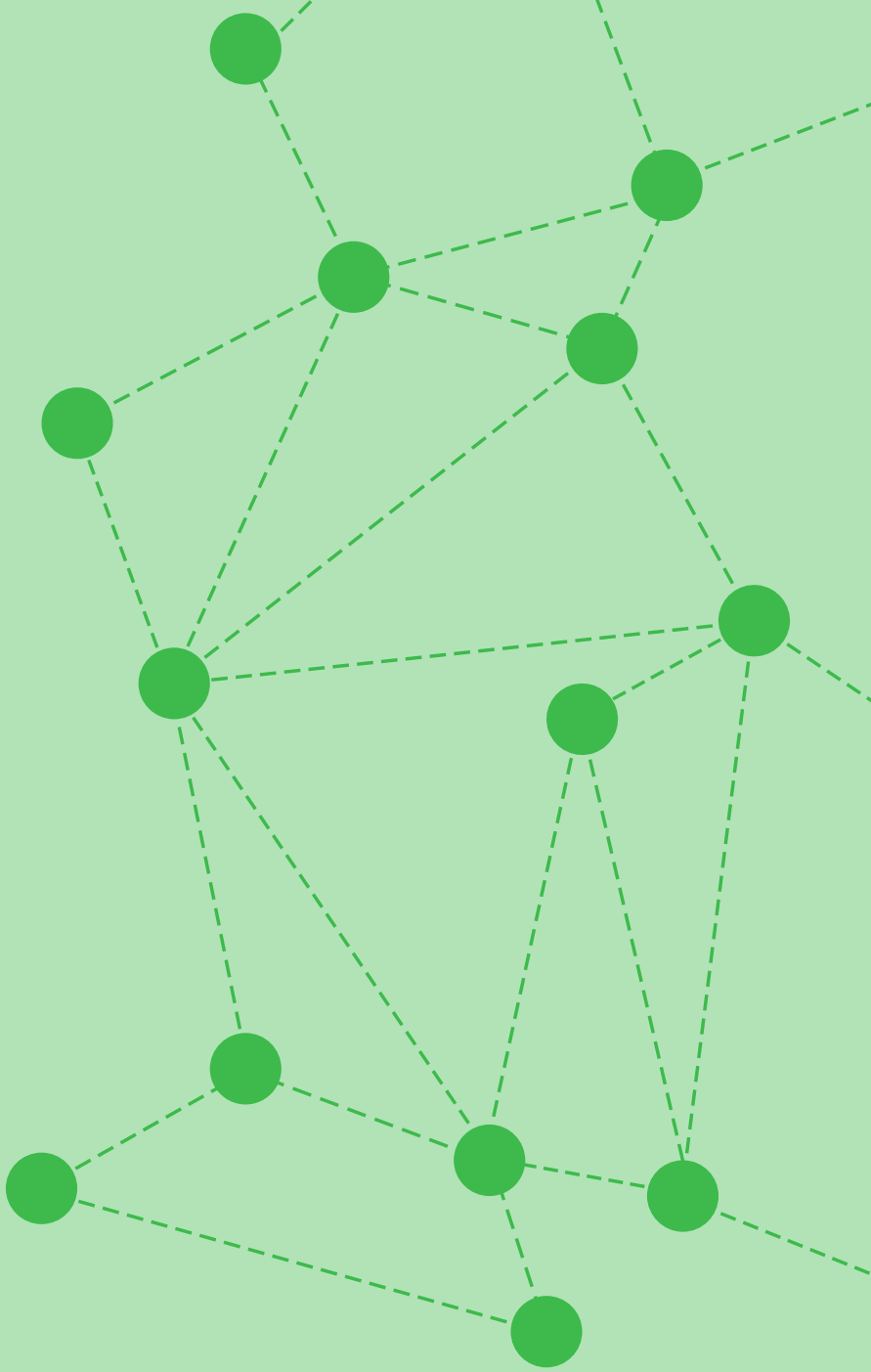
Sammanfattning utvecklingen 2013-2025

Utvecklingen i länet följer i stort utvecklingen i riket

- Minskad alkoholanvändning, narkotikaanvändning och rökning samt en minskad andel elever som blivit bjudna på alkohol av sina föräldrar
- Snusande och vejping har ökat
- Andelen som spelat om pengar och andelen med riskabelt spelande ökade under den senare delen av perioden

Läget i Västra Götaland 2025

Västra Götalands län totalt, per kommun, samt riket 2025

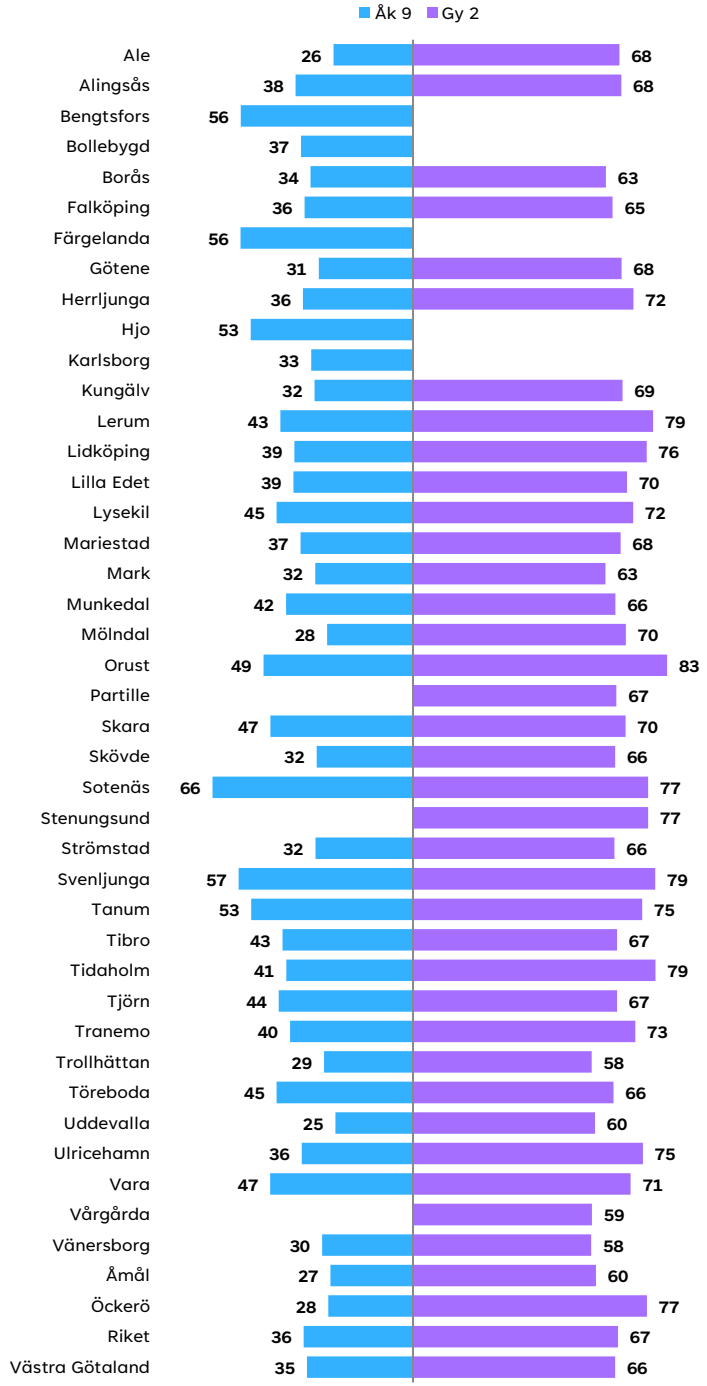

Alkoholkonsumenter 2025

- Ungefär lika vanligt att ha druckit alkohol i Västra Götalands län som i riket, både i årskurs 9 och gymnasiets år 2

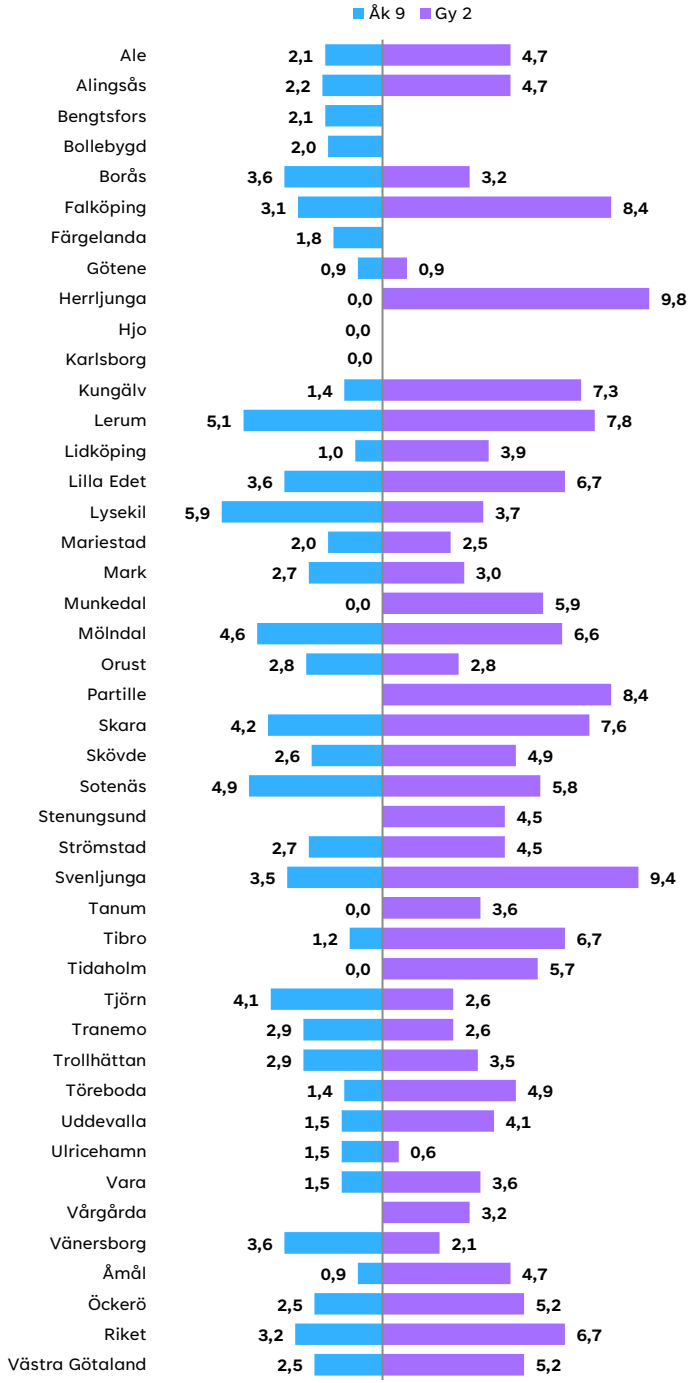
- Bland niondeklassare i länet varierade andelen mellan
  - 25% i Uddevalla och 66% i Sotenäs
  - Ytterligare **exempel** på att tolka resultaten med försiktighet! I Sotenäs var bastalet litet: 52 elever

- I gymnasiets år 2 varierade andelen mellan
  - 58% i Vänersborg och Trollhättan, och 83% i Orust

Narkotikaanvändning 2025

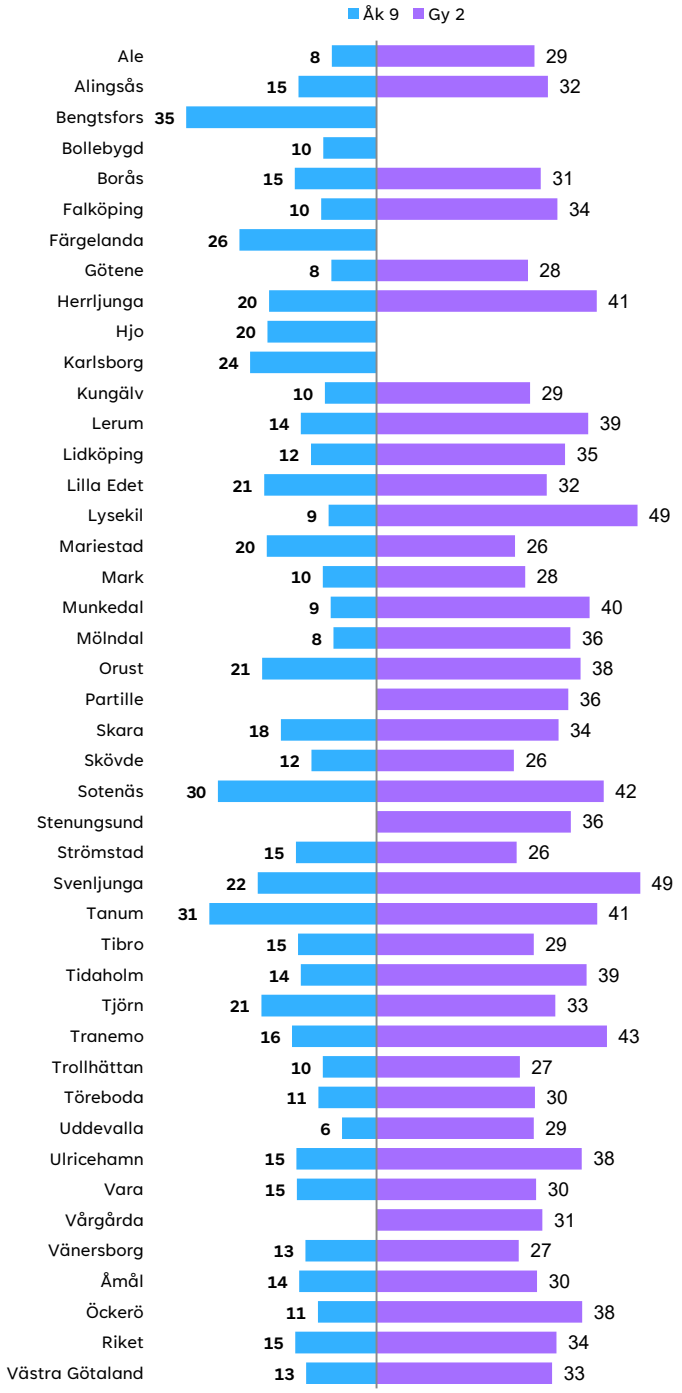
- Nästan lika vanligt bland niondeklassare i länet som i riket, men något mindre vanligt bland gymnasieeleverna i länet jämfört med riket
- Ingen niondeklassare i Herrljunga, Hjo, Karlsborg, Munkedal, Tanum eller Tidaholm uppgav att de hade använt narkotika det senaste året.
  - Högst andel bland niondeklassare i Lysekil: 5,9%
- Spannet i gymnasiets år 2 var från 0,6% i Ulricehamn till 9,8% i Herrljunga

Rökning 2025

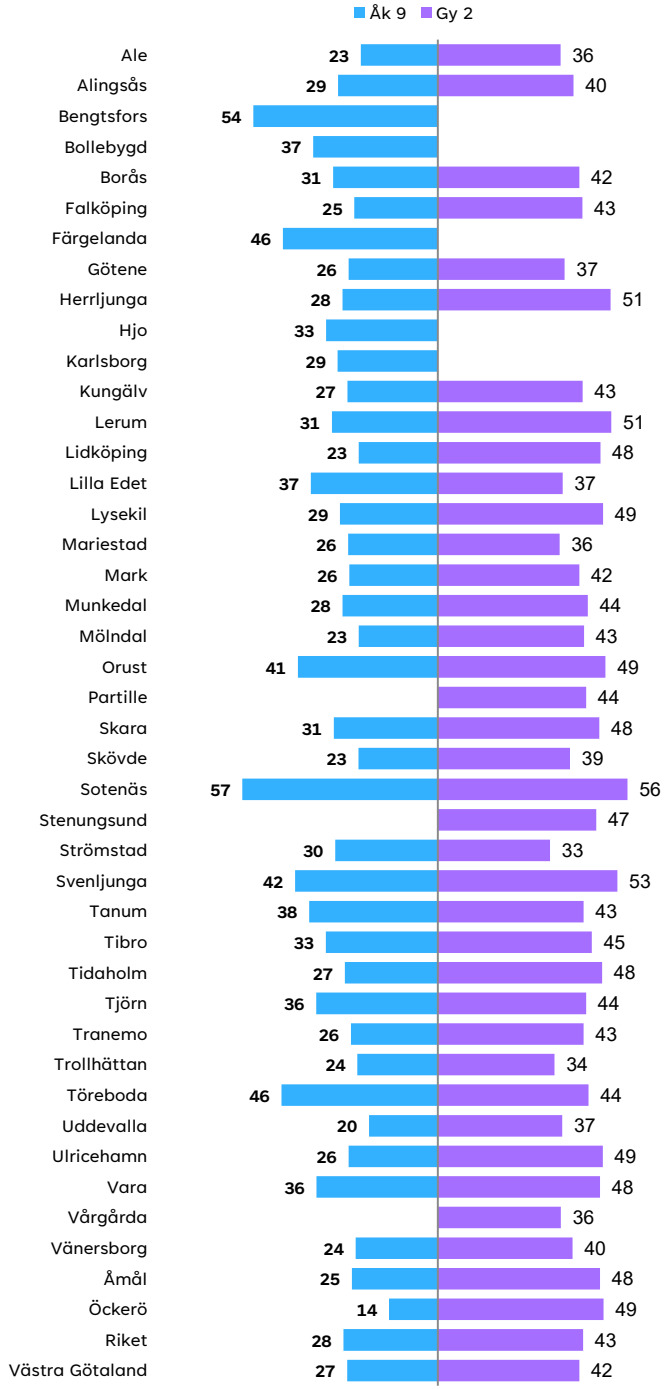
- Ungefär lika vanligt att ha rökt senaste 12 månaderna i Västra Götaland som i riket, både i årskurs 9 och i gymnasiets år 2

- I årskurs 9 varierade andelen mellan 6% i Uddevalla och 35% i Bengtsfors. Motsvarande varierade andelen i gymnasiets år 2 mellan 26% i Strömstad, Skövde och Mariestad till 49% i Lysekil och Svenljunga

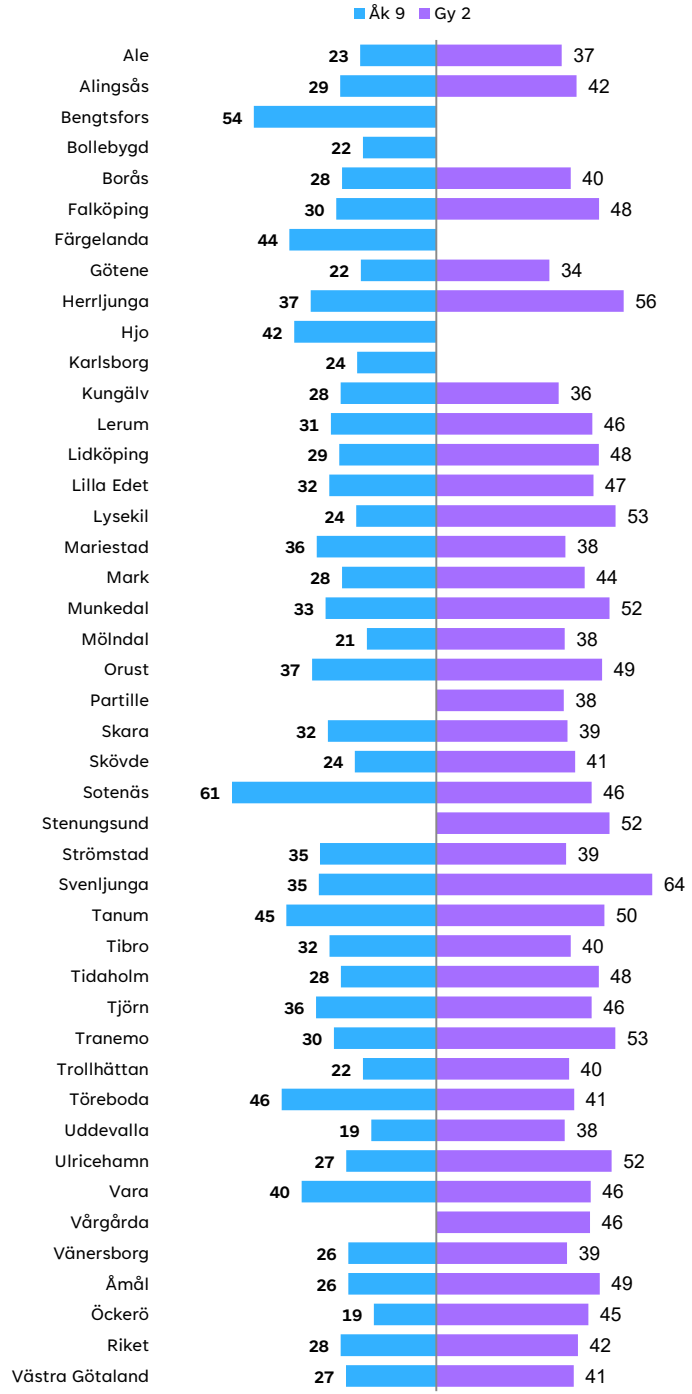
Snusning 2025

- I princip lika vanligt att ha snusat det senaste året i Västra Götaland som i riket, både i årskurs 9 och gymnasiets år 2
- I årskurs 9 varierade andelen mellan 14% i Öckerö och 57% i Sotenäs
- I gymnasiets år 2 varierade andelen mellan 33% i Strömstad och 56% i Sotenäs

Vejping 2025

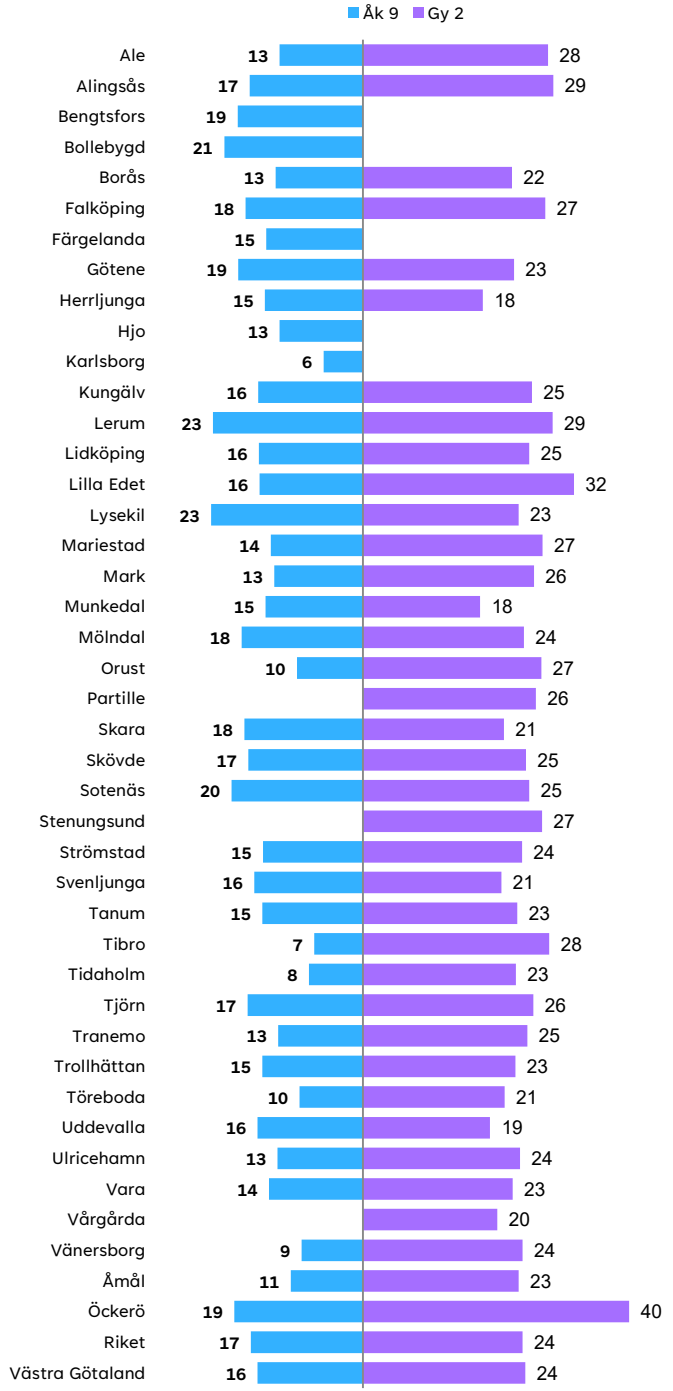
- Nästan lika vanligt att ha vejpat senaste 12 månaderna i Västra Götalands län som i riket, både i årskurs 9 och i gymnasiets år 2
- I länet varierade andelen för niondeklassare från 19% i Uddevalla och Öckerö, till 61% i Sotenäs
- Motsvarande i gymnasiets år 2 var mellan 34% i Götene och 64% i Svenljunga

Spel om pengar 2025

- Ungefär lika vanligt bland niondeklassare att ha spelat om pengar i Västra Götaland som i riket.
- I gymnasiets år 2 lika vanligt i länet som i riket.

- Andelen bland niondeklassare i länet varierade mellan 6% i Karlsborg och 23% i Lerum och Lysekil
- I gymnasiets år 2 varierade andelen från 18% i Herrljunga och Munkedal, till 40% i Öckerö

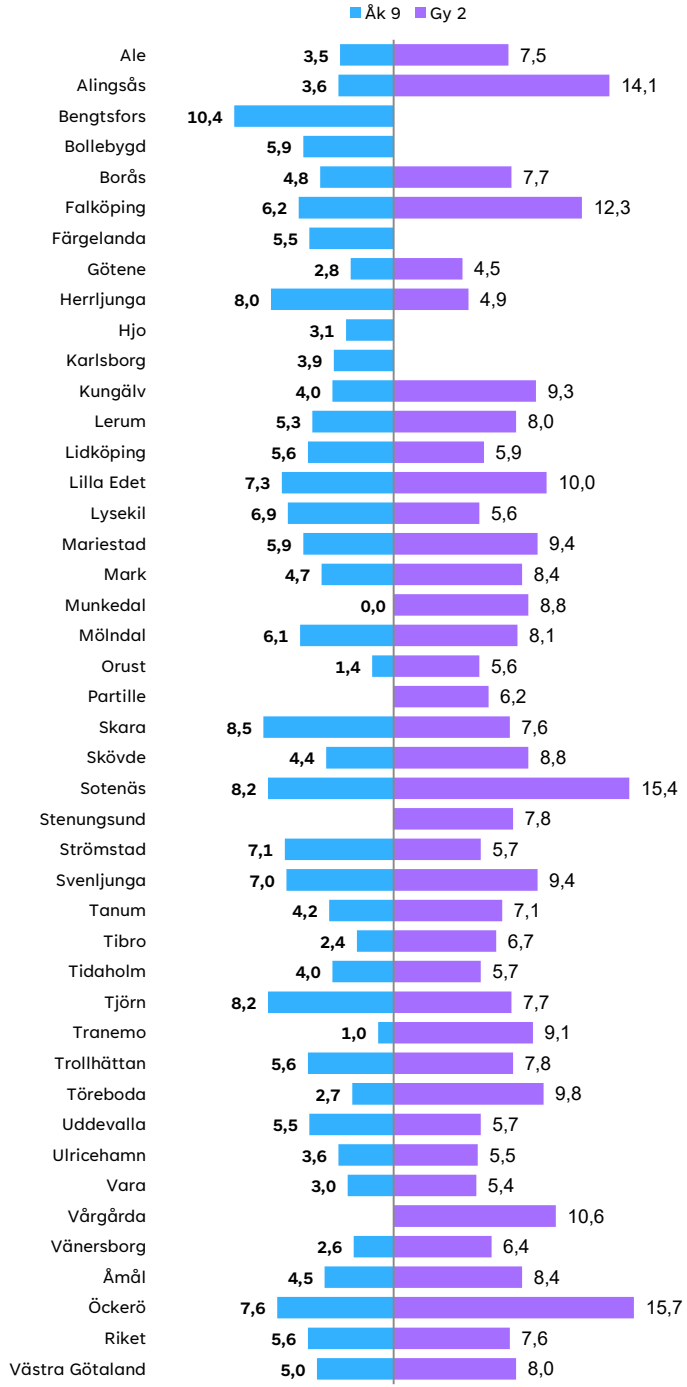

Riskabelt spelande 2025

- Ungefär lika vanligt att ha uppvisat riskabelt spelande i Västra Götaland som i riket, både i årskurs 9 och gymnasiets år 2

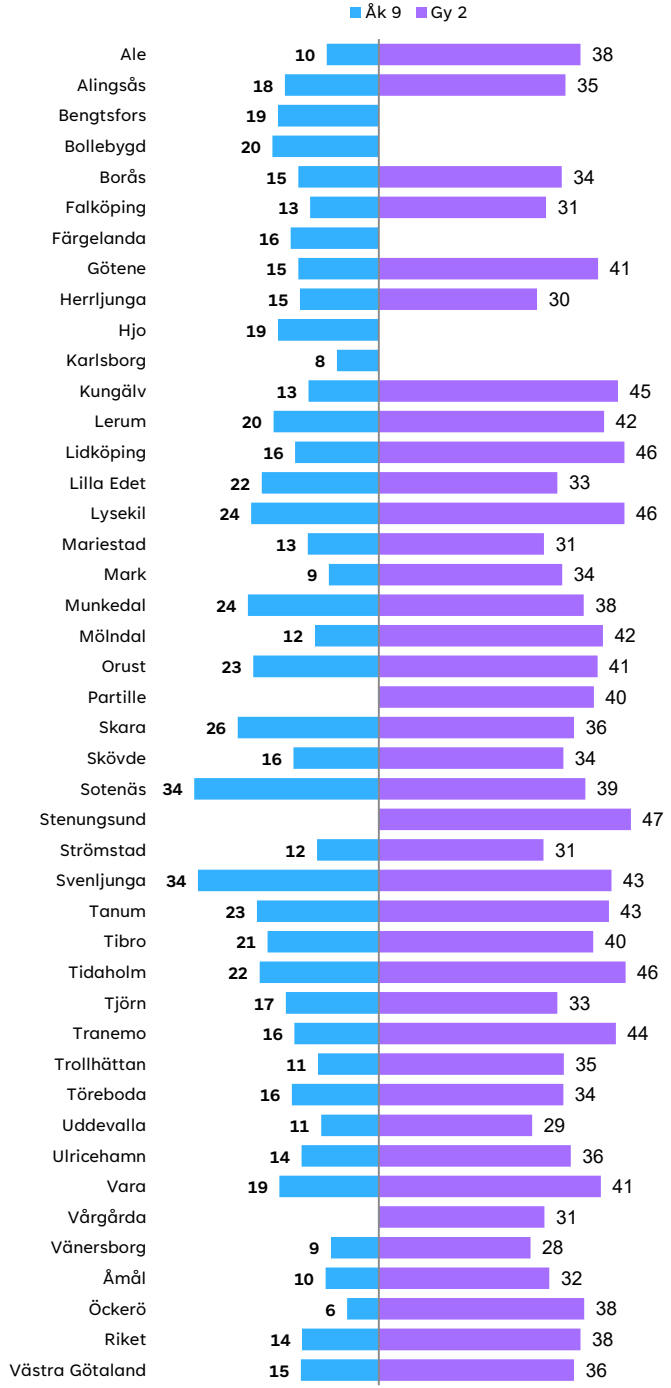
- I länet varierade andelen bland niondeklassarna mellan 0% i Munkedal (ingen elev uppvisat riskabelt spelande) och 10,4% i Bengtsfors.

- Motsvarande bland gymnasieeleverna varierade andelen mellan 4,5% i Götene och 15,7% i Öckerö

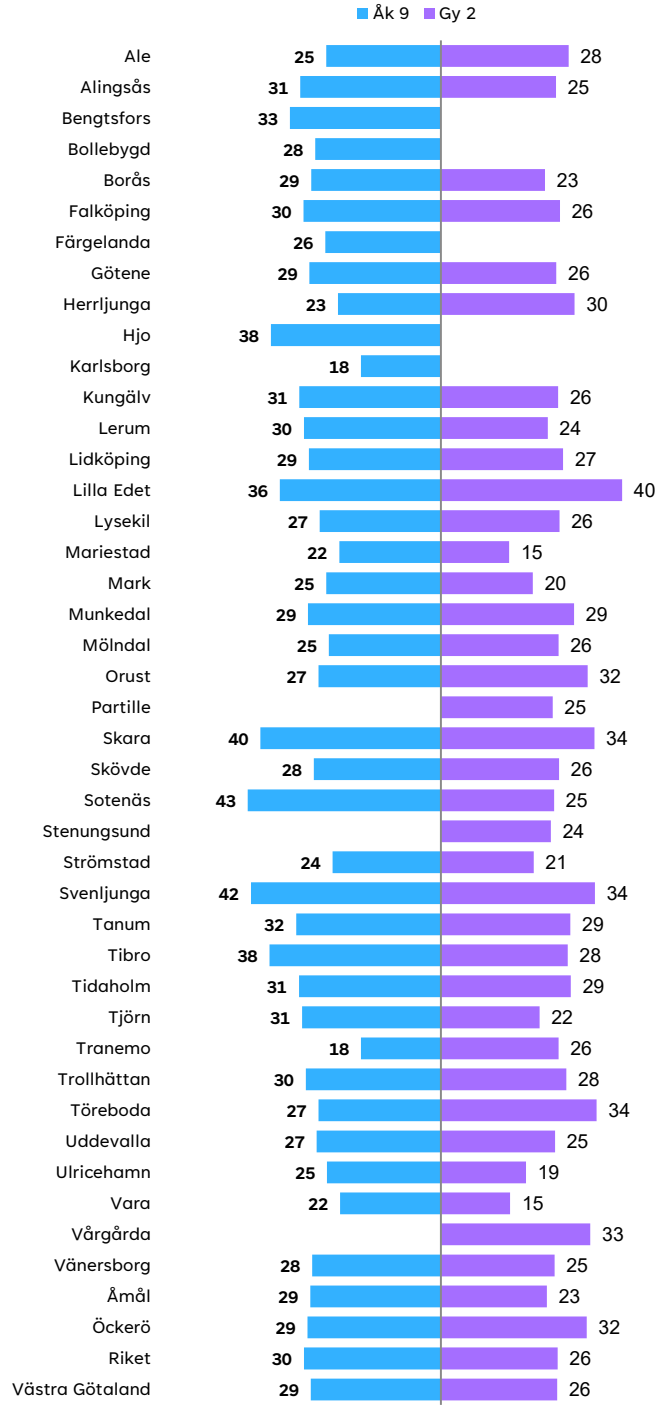
Blivit bjuden på alkohol av sina föräldrar 2025

- I princip lika vanligt bland både niondeklassare och gymnasieelever i Västra Götaland som i riket att ha blivit bjuden på alkohol av sina föräldrar
- Bland niondeklassarna i länet varierade andelen mellan 6% i Öckerö och 34% i Sotenäs och Svenljunga
- Bland gymnasieeleverna i länet varierade andelen mellan 28% i Vänersborg och 47% i Stenungsund

Brottsutsatthet 2025

- I princip lika vanligt att ha blivit brottsutsatt i Västra Götaland som i riket, både i årskurs 9 (29 resp. 30%) och gymnasiets år 2 (26%)
- Andelen bland niondeklassare i länet varierade från 18% i Karlsborg och Tranemo, till 43% i Sotenäs
- Motsvarande variation i gymnasiets år 2 i länet var mellan 15% i Mariestad och Vara, och 40% i Lilla Edet

Sammanfattning

- Utvecklingen i Västra Götalands län 2013-2025 har i stort följt utvecklingen i riket
  - Minskad alkoholanvändning, narkotikaanvändning, rökning och andel som blivit bjuden på alkohol av sina föräldrar
  - Snusande och vejping har ökat
  - Spel om pengar och riskabelt spelande ökade senaste perioden

- Läget i länet 2025 liknade det i riket, men det varierade mellan kommunerna
  - Variationerna kan bero på relativt låga bastal

- Se trenderna och **använd kunskapen** som en samtalsgrund och ett riktmärke!

Tack!

viktoria.astrom@can.se
julia.ekberg@can.se

C·A·N CENTRALFÖRBUNDET FÖR ALKOHOL- OCH NARKOTIKAUPPLYSNING

